

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

GODINA 65

DVOBROJ 3 i 4

AVGUST 2017.

Iz objektivnih razloga kasnimo sa redovnim izdanjem Mosta broj 3. Da ne bismo uskratili naše čitaoce informacijama o proteklim događajima, odlučili smo se za dvobroj. Očekujemo vaše razumevanje. **Urednik**

DAN SEĆANJA NA HOLOKAUST I HEROJSTVO

Ove godine 'Dan sećanja na Holokaust i herojstvo', obeležen je 24. aprila komemoracijom, koja je nakon što su utihnule sirene, održana u Jad Vašemu, kao i brojnim manifestacijama koje su usledile širom zemlje.

Nekada je to bio veliki poduhvat da se usklade časovnici i da se u isto vreme oglase sirene širom Izraela. Kao što vidite na slici, danas je to mnogo lakše uz pomoć visoke tehnologije, ali zato naša žalost za stradalima nije ništa manja. Ove godine su Stefani Portnoi i njen sin potpukovnik (rez.) Joni Portnoi aktivirali sirenu, čime je počelo dnevno obeležavanje Dana Holokausta.

Polaganju venaca u Jad Vašemu prisustvovali su predsednik Izraela Reuven Rivlin, premijer Benjamin Netanjahu, austrijski kancelar Kristijan Kern, potpredsednik Vrhovnog suda Izraela Eliakim Rubinštajn, predsedavajući Svetske cionističke organizacije Avraham Duvdevani, predsedavajući Jevrejske agencije Natan Šaranski, Komesar policije Roni Alšei, dekan diplomatskog korpusa, gradonačelnik Jerusalima Nir Barkat, predstavnici preživelih i boračkih organizacija, kao i delegacija iz cele zemlje.

Dnevna ceremonija održana je u isto vreme u Knesetu.

U Poljskoj je delegacija iz Izraela, zajedno sa preživelim i mladim naraštajem, iz 50 zemalja sveta, koji su se pridružili 29. tradicionalnom „Maršu živih“, odala poštu stradalima u logoru u Aušvicu.

PRE 75. GODINA JEDAN GRAD JE OSTAO BEZ JEVREJA

Fotografija J.Rakita, JOZ

Skupljeni u toku noći, u ranu zoru 27. jula 1942, u stočnim vagonima, deportovani su Jevreji iz Zemuna u najsuroviji logor smrti u Evropi, Jasenovac i Staru Gradišku. Zemun je osvanuo bez svojih sugrađana Jevreja.

Ispred spomenika podignutom u znak sećanja na stradale članove Jevrejske vero ispovedne opštine Zemun i ove godine je održana komemoracija „na kojoj čuvamo od zaborava imena naših najmilijih“, rekao je Nenad Fogel, predsednik Jevrejske opštine Zemun.

Egon Lion, gost iz Izraela, izgovorio je kadiš za žrtve.

Ispred spomenika na kojima je ispisano 575. imena stradalih članova, dato je obećanje da će preživeli i potomci stradalih Jevreja, pored svih izazova koji stoje pred njima, još više i predanije raditi na očuvanju vere i tradicije.

Član Jevrejske opštine Zemun Aleksandar Nećak, počasni predsednik Saveza JOS, položio je venac ispred spomenika. Venac je u ime Saveza položio Miroslav Grinvald.

Na kraju komemoracije član Izvršnog odbora Opštine Vladimir Mijatović pročitao je imena svih stradalih.

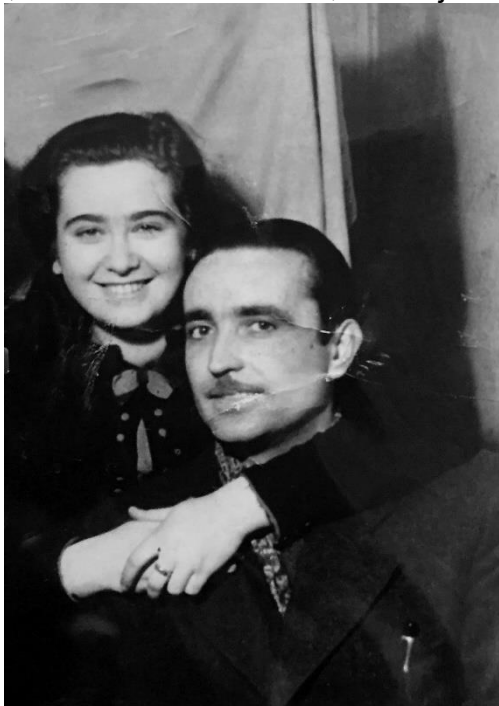
POSLEDNJA JEVREJKA U ŠIDU Od Galicije, preko logora do Srema

Piše Radovan Sremac, Šid, Srbija

Deljatin je ukrajinski gradić sa oko 84.000 stanovnika, smešten u istorijskoj oblasti Galicija, u živopisnom pejzažu kao poslednja kapija pred Karpatima. Obiluje termalnim izvorima zbog kojih je veoma rano postao turističko mesto. Gradić je 1920-ih godina imao godišnje oko 1000 turista. U njemu se smestio mladi bračni par Glazer (Glaser) – Isak i Sofia rođena Fan, pripadnici građanskog sloja jevrejskih porodica. Tu im se nakon deset godina braka, 1924. g. rodila ćerka jedinica Pepina. Isak je vodio prevozničku firmu koja se bavila organizovanjem autobusnog prevoza, dok je njegova supruga Sofia držala veliku radnju sa turističkim suvenirima. Porodica je nacističku okupaciju Poljske dočekala u gradu. Predosećajući nadolazeće zlo, Isak je zamolio komšiju Ukrajinca, Vasilja Mišuka da u slučaju da se njemu nešto desi, Vasilj pripazi na njegovu suprugu i ćerku. Na žalost, Isakove slutnje su se veoma brzo obistinile kada je na samom početku rata nastradao nagazivši na minu. Skrhane od bola, Sofia i Pepina su mračne ratne dane proživljavale same uz podršku komšije Vasilja. Deljatin je bio svedok kolona izglednelih jevrejskih izbeglica koje su bežale sa zapada. Jednom prilikom mlada Pepina zaustavila je kolonu i rekla da u njihovom podrumu ima dosta krompira za sve. Kada je počela u saćurama da deli krompir njena majka se zabrinula i rekla da im neće ostati ništa za posle. Pepina je odgovorila: „Majko, ti govoriš o budućnosti a oni su sad gladni“. Da dobra dela ne ostaju nenagrađena, Glazerove su se uverile već sutradan – tražeći sobe za stanovanje u kuću su im došla dva inženjera Rumuna koja su radila na popravci železničke pruge. Ti inženjeri su svaki dan od nadležnih potraživali dva obroka više i tako obezbeđivali hranu za Sofiju i Pepinu.

Jevreji u Deljatinu su hapšeni u više navrata. Prvo hapšenje je bilo 16. oktobra 1941. g. kada su ajnzacgrupe streljale 1950 osoba. Nešto kasnije na groblju je ubijeno oko 200 Jevreja, a tokom proleća 1942. g. oko 3000. Preostalih 2000 Jevreja deportovano je u logor Belzec krajem iste godine. Mladalačka želja za druženjem spasila je život Pepini u toku racije 23. marta

1942. g. Nakon dužeg vremena izolacije uspela je da namoli majku da je pusti da ode do jednih prijatelja Jevreja. U toku njihove igre, u ulicu je upao Gestapo i počeo hapšenje Jevreja. To je video gazda te kuće i viknuo deci da pobegnu u podrum. Kako bi Nemcima skrenuo pažnju sa podruma, on je po celoj kući ostavio skupa alkoholna pića i čokolade. Vojnici su to primetili i počeli da pljačkaju dovikivajući se međusobno šta su našli. Plan je uspeo i svi sakriveni u podrumu su se sačuvali. Na žalost, kada se vratila kući Pepina je saznala da su nacisti odveli njenu majku. Ostavši potpuno sama ona se obratila komšiji Vasilju Mišuku za pomoć. Pošto je više od polovine jevrejskih stanovnika grada već bilo pobijeno i uhapšeno, a sami Poljaci i Ukrajinci pobjegli u druge gradove, Vasilj je bio prinuđen da Pepinu sakriva na tavanu i u plastu sena. Kako je opasnost za nju bila sve veća u polupraznom gradu, Vasilj je odlučio da od jedne sirote žene koja je imala dve ćerke otkupi krštenicu ćerke približnih godina kao Pepina. Otišao je sa Pepinom u Lavov i sa tom krštenicom joj izvadio papire na ime Ana Zdanj. Sa tim ukrajinskim papirima ona se prijavila na konkurs za rad u fabrici boje i rentgen-filmova blizu nemačkog grada Biterfelda. Budući da je znala da govori ruski, ukrajinski, poljski i nemački jezik, zaposlena je na proveri rentgen-filmova. Na tom radnom mestu, pod ukrajinskim imenom, provela je preostale godine rata. Jednom prilikom je upoznala Jocu Ristića, Srbina iz Erdevika (Opština Šid). Uprkos okolnostima i svakodnevnoj opasnosti, rodila se ljubav između dvoje mladih iz različitih država, različite nacionalnosti, vere i jezika.

Ubrzo je Joca zaprosio Anu ne znajući njen pravi identitet. Osećajući da može da mu veruje, Ana mu je ispričala svoju priču. Odgovor je bio: „Pa to je mene najmanje briga“. Venčali su se januara 1945. g. Nakon oslobođenja mladi bračni par je odlučio da se vrati u Ristićev rodni Erdevik. Pepinina porodica je, osim par daljih rodjaka, kompletno stradala u Holokaustu, Deljatin više nije bio onaj njen Deljatin, antisemitizam među Ukrajincima je i dalje bio jak, tako da se ona nije imala čemu vraćati. Svoj novi život sa svojim suprugom, nastavila je u njoj nepoznatoj državi, među njoj nepoznatim narodom. U rodni Deljatin se vratila samo jednom i tamo od Jevreja zatekla samo jednu drugaricu udatu za Ukrajinca.

Radovan Sremac (levo) sa Pepinom Ristić (sedi u sredini) i porodicom Kunčak

U ustalasanom Erdeviku, na krajnjim padinama Fruške Gore, Pepina-Ana danas provodi svoju starost sa setom se sećajući svojih nastradalih roditelja, svoje majke koja se petkom moli pokrivajući svoje lice rukama, ali se i sa večitom zahvalnošću seća svog spasioca Vasilja Mišuka.

HUMANOST NEMA NACIONALNOST I JEVREJISU POMAGALI UNESREĆENIMA

Priredio Milan Fogel

Obično pišemo o ljudima koji su spasavali Jevreje za vreme Drugog svetskog rata. To je i razumljivo, jer evociranjem uspomena želimo da podsetimo svet na nevino stradale, čija je jedina krivica bila što su Jevreji. Isto tako želimo da sačuvamo od zaborava ljude koji su ublažili jevrejsku tragediju, reskirajući svoje živote da spasu Jevreje, često njima potpuno nepoznate osobe.